

Katarzyna Kopiasz

"Państwa Afryki Zachodniej", T. 1 :
"Fakty - problemy stabilizacji i
rozwoju - polskie kontakty", red.
Zygmunt Łazowski, Warszawa 2006 :
[recenzja]

Studia Politicae Universitatis Silesiensis 4-5, 313-316

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Państwa Afryki Zachodniej
T. 1: *Fakty — problemy stabilizacji i rozwoju —
polskie kontakty*
Red. Zygmunt Łazowski
Warszawa 2006, 456 s.

Cóż wiemy o Afryce? To kontynent tak bliski Europie, a jednocześnie tak daleki. Afryka kojarzy nam się z nieustannie toczonymi wojnami, konfliktami zbrojnymi, głodem, biedą, zacofaniem gospodarczym i niekorzystnym klimatem. Zazwyczaj wiemy tyle, ile przekazują nam kierujące się stereotypami media, kreujące Afrykę jako kontynent w stanie upadku polityczno-gospodarczego.

Jak pisze Ryszard Kapuściński w *Hebanie*: „Afryka — prześladowana i bezbronna — została wyludniona, zniszczona zrujnowana [...]. Ale najbardziej bolesne i trwałe ślady pozostawiła ta epoka w pamięci i świadomości Afrykanów: wieki pogardy, upokorzeń i cierpień wytworzyły w nich kompleks niższości...” Prawie wszystkie współcześnie istniejące afrykańskie państwa są pozostałością epoki kolonialnej, co stanowi przyczynę ich problemów, w szczególności licznych wojen i konfliktów zbrojnych. Jednakże w chwili obecnej nie należy zapominać o tym, że jest to część świata o ogromnym potencjale ludnościowym, mająca najwyższy przyrost naturalny na świecie. Naukowcy przewidują, że około 2050 roku co piąty mieszkaniec globu będzie Afrykaninem. Nie należy również zapominać, o nieeksploatowanych do tej pory bogactwach naturalnych Czarnego Łądu, którymi Afryka dysponuje.

Niewielka liczba polskich pracowników naukowych, dziennikarzy i publicystów bada współczesne „problemy” tego rozległego kontynentu. Dlatego też w polskiej literaturze przedmiotu jest stosunkowo mało opra-

cowań naukowych z zakresu stosunków międzynarodowych dotyczących Czarnego Łądu. Za przewodnią można uznać pracę *Stosunki międzynarodowe w Afryce* pod red. Jana J. Milewskiego i Wiesława Lizaka (Warszawa 2002 r.) oprócz tego warto zwrócić uwagę na pozycje Andrzeja Bartnickiego, Jerzego Prokopczuka i R. Kapuścińskiego. Niewiele jest także opracowań *stricto* dotyczących stosunków Polski z regionem afrykańskim, takich jak *Kontakty polsko-afrykańskie. Przeszłość — terażniejszość — przyszłość*. „Forum Politologiczne” 2005, T. 3 pod red. A. Żukowskiego.

Książka pod red. Zygmunta Łazowskiego jest jedną z niewielu publikacji na polskim rynku wydawniczym zajmujących się szczegółowym opracowaniem problemów regionu Afryki Zachodniej. Zygmunt Łazowski pomimo tego, że jest z wykształcenia lekarzem, wydał liczne naukowe publikacje na temat Afryki, w tym dotyczące zwłaszcza Nigerii.

Książka jest zbiorem artykułów wybitnych pracowników naukowych, dziennikarzy oraz innych specjalistów zajmujących się „problemami” Afryki. W związku z tym można zaobserwować wiele odmiennych od siebie punktów widzenia, poglądów, różne podejścia metodologiczne, różną ocenę tych samych zjawisk. Książka jest podzielona na dwie części: ogólną: „Państwa Afryki Zachodniej — ich rola i miejsce w polityce międzynarodowej”, „Zagrożenia i problemy Afryki Zachodniej”, „Polska a kraje Afryki Zachodniej”, „Trudne partnerstwo” i szczegółową będącą zapowiedzią kolejnego tomu: *Nigeria*.

Afryka Zachodnia jest regionem kontynentu mającym swoiste uwarunkowania geograficzne oraz polityczne. W jej skład wchodzi 16 krajów (Benin, Burkina Faso, Gambia, Ghana, Gwinea, Gwinea Bissau, Liberia, Mali, Mauretania, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone, Togo, Wyspy Zielonego Przylądka, wybrzeże Kości Słoniowej). Jest ona również odrębnym regionem w instytucjach ONZ, a także w ramach funkcjonujących w Afryce wewnętrznych klasyfikacji państw między innymi w Unii Afrykańskiej (s. 26).

Autorzy publikacji bardzo precyzyjnie opisują międzynarodowe powiązania Afryki Zachodniej często z perspektywy całego kontynentu, a także najistotniejsze zagrożenia i problemy nękające ów region, jak również partnerstwo Polski z regionem zachodnioafrykańskim. Jak pisze we wprowadzeniu Wiesław Lizak: „Publikacja [...] stanowi próbę ukazania z polskiej perspektywy tematyki afrykańskiej” (s. 31).

Rozdział pierwszy dotyczy międzynarodowej polityki państw Afryki Zachodniej. Punktem wyjścia jest polityka największych mocarstw kolonialnych w tym regionie — Francji i Wielkiej Brytanii. Oba te państwa nadal utrzymują ściśle związki polityczne i gospodarcze z byłymi koloniami, pierwsze w ramach Międzynarodowej Organizacji Krajów Frankofońskich, drugie zaś — w ramach Wspólnoty Narodów. Uwaga Autorów skupiona jest głównie na polityce międzynarodowej okresu pozimnowojenne-

go. Jest to bardzo cenne ze względu na małą liczbę polskich opracowań tego tematu. Następnie została poddana analizie polityka USA i UE. Polityka UE wobec Afryki Zachodniej została scharakteryzowana przez pryzmat przede wszystkim polityki wobec krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP). Podkreślono, że polityka UE wobec Afryki wchodzi w zakres Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa. Wszelkie decyzje strategiczne podejmuje Rada Europejska. Warto zaznaczyć w tym miejscu, że pomoc Wspólnot Europejskich i państw członkowskich stanowi aż połowę całej pomocy dla Afryki. Kraje UE przeznaczają na ten cel średnio 0,51% swojego PKB (s. 247).

Po części poświęconej polityce międzynarodowej następuje prezentacja najważniejszych problemów i zagrożeń państw Afryki Zachodniej. Autorzy skupiają się głównie na problemie konfliktów zbrojnych. Warto podkreślić, iż Afryka Zachodnia w przeciwieństwie do innych części kontynentu nie była rejonem konfliktogennym (z wyjątkiem nigeryjskiej wojny lat siedemdziesiątych XX w. w bogatej w złoża ropy Biafrze). Sytuacja zmieniła się w latach dziewięćdziesiątych minionego stulecia, gdy wybuchły wojny w Liberii i Sierra Leone. W rozdziale tym scharakteryzowano również konflikt na Wybrzeżu Kości Słoniowej oraz wygasający obecnie w tym regionie problem uchodźstwa, praw człowieka oraz nowe zagrożenie, jakim jest epidemia AIDS.

Ważną część pracy pod red. Zygmunta Łazowskiego stanowią stosunki Polski z regionem Afryki Zachodniej. Podejmowany wachlarz problemów jest tutaj bardzo szeroki, począwszy od polskiej polityki zagranicznej, skończywszy na Polakach żyjących w Afryce Zachodniej. Uwaga Autorów, co jest uzasadnione obecną sytuacją naszego kraju na arenie międzynarodowej, skupiona jest głównie na funkcjonowaniu Polski w ramach polityki UE. Dużo miejsca poświęcono przyszłej roli Polski w kształtowaniu polityki UE wobec Afryki, ponadto Czytelnik znajdzie w tym rozdziale bardzo interesujący artykuł o powiązaniach gospodarczych naszego kraju z Afryką Zachodnią, ich historii, specyfice oraz dalszych perspektywach rozwoju.

Recenzowana książka omawia ważny wycinek afrykańskich stosunków międzynarodowych, szczegółowo prezentując rolę Afryki Zachodniej w polityce najważniejszych aktorów areny międzynarodowej. W mojej opinii artykuły szczególnie warte polecenia w pracy to na przykład: autorstwa Marcina Wojciecha Solarza *Afryka Zachodnia w polityce Francji* oraz *Państwo i prawa człowieka* autorstwa Wiesława Lizaka i Grażyny Michalowskiej. Charakteryzują się one przejrzystą, wnikliwą analizą badanych problemów, interesującymi źródłami i zrozumiałym stylem.

Autorzy artykułów przechodzą płynnie od historii, skupiają się przede wszystkim na postzimnowojennych relacjach, co jest niezmiernie cenne.

W pracy wykorzystano bardzo różnorodne źródła, co podnosi jej wartość. Zaletą publikacji jest także podejmowanie szerokiego zakresu problemów regionu, ponadto możemy w niej znaleźć wiele interesujących ciekawostek niedostępnych w innych publikacjach. Dużym atutem jest to, iż książka została napisana językiem jasnym i zrozumiałym zarówno dla przeciętnego Czytelnika — tego pragnącego poszerzyć swoją wiedzę o Afryce, jak i dla naukowca szukającego szczegółowych informacji.

Ze względu na dużą liczbę Autorów publikacji wiele wątków powtarza się (np. porozumienie UE z AKP z Kotonou), niektóre natomiast potraktowane są bardzo syntetycznie. Przykładowo, w artykule Tomasza Ślińskiego *Polityka Stanów Zjednoczonych wobec Afryki Subsaharyjskiej na przełomie wieków* polityka amerykańska analizowana jest wyłącznie w odniesieniu do całej Afryki; brak odwołania do głównego tematu książki — Afryki Zachodniej, co uczynili inni Autorzy.

Katarzyna Kopiasz